

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Thorsten Petersson.*
 Härad: *Konga* Adress: *Ljugasjö*
 Socken: *Ljudeu* Berättat av: *Anna Petersson.*
 Uppteckningsår: *1935* Född år *1884* i *Ljudeu*

Uppteckningen rör	sid.
<i>Värning o. spinning</i>	<i>1-3.</i>
<i>Konfirmationskläder</i>	<i>1-2.</i>
<i>Basttillverkning</i>	<i>3-4.</i>
<i>Användning av torgel.</i>	<i>4.</i>
<i>Korgtillverkning</i>	<i>5.</i>
<i>Slakt.</i>	<i>6.</i>
<i>Bak.</i>	<i>7.</i>
<i>Skjölken o. dess användning.</i>	<i>8-10.</i>
<i>Krabas.</i>	<i>11-13.</i>
<i>Trallkunnig kvinna.</i>	<i>14.</i>
<i>"Stulet ä hamburet."</i>	<i>15.</i>
<i>Präst, som studerat i Wittenburg.</i>	<i>16-17.</i>

Skriv endast på denna sida!

29 sid.

4658

sid.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fyndig gumma.

18.

Spökvär.

19.

Kvallen i Byggabruget.

20.

Stor sten, - "Hvämackhallen."

21.

'Jungfrukullarna', - kvinna, som puttit
på kulle o. krammat sig, för ner i göb.

22.

Örsvaturdig fisk.

23.

Drakskatt.

24-25.

Fru allhunnig. kvinna.

26.

Fogdarnas.

27.

Lindhistor.

28.

Varsel.

29.

Kvinnoslöjd.

Min mor, Johanna Katarina Jonassdotter,
var den fröste jag vet här, som vörde en
diällduk. Hon var född 1847 och vörde
diällen, när hon var 15 år gammal.
Hon vörde själv sin "läsklämning". Hennes
mor dog, när hon var 15 år, och hon
fick lära slöjd av en friga, som
hette Kristina. Min morfar var så
sträng och hård. Mor fick aldrig
vara pengur av honom. Därför
hade hon egna får. Hon sålde
lamm och ull, och för pengarna
köpte hon, vad hon behövde
för sig själv. När hon skulle "gå fram",
gick hon till "Linnegård warben" och
köpte silkesklut och "sitsklut". Isalun-

bol fick hon vist av morfar. Resten
hade hon skaffat sig själv. Hon
spann och vävde all sin tid. Hon
vände smuretyg åt barnen, vinter-
tyg / valmar och stamptyg. Hon vände
schalletter, guldiner, filtar, dukar,
lakon, klänningstygar och un-
derklöster. Tävling: diäll, upphän-
ta, gåsögon, genkilvat, bejant, mun-
kabälta, krabbasäv, sveilands-
väv och dukagång.

Brunnsklutar i rockor följde och
fjälläden, som frenticunneva ha-
de, när de gick till meandra, vä-
des av Traba-Katrin i Vidle, Kisti-
na på Torpet, Maria Kallenberg i Åreby.
I yngre tid vävdes sådana saker av

Småland
Köpa
Gården 1935
4658 Bar. Anna Pettersson
Tida Johansson i Hemf (70 år i år) Född 1884 i Jönköping

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fruentimmerna svara hela vintern.
Lingarna skulle vara färdigt vid Vä-
frutiden. Så skulle det bytas 2 dar
i björkarna.

Så fanns en mass spinnbävings
i träden:

Lägg-Svens Kojn, Karl-Gustav, Lena-
flina på Nybrda, Greva-Sara, Ma-
Lena och Ma-Tjugrid (mor och dotter),
Kristina Hassberg. Trevar tid Tilda
Roth, Tida Pålsson, "Västman" (Tilda
Mogunsson) och Tilda Israelsson samt
Pika i Käragårde.

Fruentimmerna skulle göra bast. Se la-
de lindgrenar i vatten, för att ba-
ken skulle röta. Ar basten gör-

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

des "mjösa" (Bauds om också kunde för
att hända honom att äta) och snö-
ren till "båjor" (I dessa bär wadhoet
upp på tre rader).

Av taglet, som blev på gorden, gör-
de frantimerna snören till få-
gelsnör och bälämnar.

Småland
Konges lfd.
Ljunga lfd.

4658

Uppg. av Th. Petersen
Tjugoår 1935

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Konsttillverkning

Soldat David Grev i Videsö gjorde "språta-
konst" av en till potatisbark,
när han var hemma på vintern
na.

5

Slakt.

Till Olswäsen brukade srytet tryta
("Olswäss beok"). Under sommartiden slak-
tades lammen, höns och ^{senig} andra djur,
så man kunde dra sig fram till
hösten. Stordakten ägde rum i
oktober-november. Då slaktades
både svien och nötkreatur, som
"fetats". Köttet beokades, stora "back-
dellor" med hadyxor och back-
jämn. Fr nötköttet gjordes kött-
korv, or grisarna "isterband",
som vängdes på en stång i
bök. Kött och fläsk saltades
mer och torrades.

Småland

Ljindess sv.
1935.

4658

Thorsten Petersson
Tj. mysgår

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Balk.

Det vanliga vardagsbrödet bakades av
sammalat råg och korn. "Leirpau"
var av sammalen råg. Till hög-
tiderna bakades bröd av "sävät"
(sivst) mjöl.

"Brugskringlor" bakades av råg och
korn.

Av korn och kärevarjölle bakades
en sorts kringlor, som kallades
"krugökar".

Mjölk.

Se hade inte så mycket mjölk förr. På
varenda gård hade de ju ovan, och
de skulle ha det bästa betet. Svår
användes rätt sällan till matlagnen
i vardagslag.

Mjölkens sålades i en sil och träd med
ett hals i. I halsen sattes för länge-
ren tillbaka en tapp och graver,
genom vilken mjölken fick rinna.
Senare sattes man i tyg och ännu se-
nare sildub.

Mjölkens sattes i brukas på ett stort
bord. I mjölkkanan skeddades
en eller ett par gånger i veckan.
När ett fat var skumpat, användes
mjölken i husballet. (foto.)

Bmälarid
Konga
Guder

Pyttas Thorsen Petrus
4658

4658

1884 i Guder

(föts.) Gräddan hävades i tröskan, som nu
vänder än i dag i en del gårdar.

Est.

En del personer hade rätt att göra
användning på ystugjolk: prästen, länslän
jordägaren och fattiga bäringar. De fat-
tiga antingen. Bar man till eller kon-
de och lämnade mjölken. Ibland
var det rätt och jämnt, att en bond-
kärning kunde göra gjäla, för allt, som
hon fick ge bort. Bondsbäringarna
bytte mjölk. Det hände, att en del
draggade ut sin ystugjolk med ratten,
för att hon skulle få mjölket
mjölket igen. Om någon misstänkte
för förfalskning, tog man ett par
en bevisar mjölket och satte att stå.

Skriv endast på denna sida!

(föts.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

4658

(fals) Hade han då blandat upp sin
mjölk, så bytte man ej med her-
re äret efter.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

Kalas.

Kalas ställdes till vid bröllop, barndop och begravning samt vid juläven. Dess emellan ställde man till "vännerkalas", när anledning fanns. Vid jul-tiden kalasade man alltid i sin gård. Så gick man på kalas var dag hela helgen. Man skulle alltid ha föräring med sig. Man hade med sig olika sorters pannkakor, risgrynspannkakor, stäbelspannkakor och äggpannkakor. Man kunde också ha en rötost eller vetekakor eller sockerkakor.

De stora kalaserna varade i 3 dagar. Gästerna var de samma alla dagarna. Efteråt var det de fattigas tur. De

björdos in på förtäring, och sen fick
de med sig hem swakewat och
konlevar!

Om det blef för dyrt, läste några
av gästerna höjt in Bibeln, och
vi sjöng man psalmer. Psalmerna
tillgreps också ofta av gästarna,
och de började bli fulla.

Man hade alltid sittande bord. Karlar
och fruntimmer satte på var sin
sida om bordet. Var påsten med,
och han den förnämste gästen. Han
fick "skän" bakarna och mat-
varorna utan förningarna, som
skärades av den, som haft den
med sig.

Motdärigen på ett bål och mellow

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

omkring 1850 och 1880 var denna:

Först fick man kaffe med kringlor

Så följde huvudvälet som bestod av:

1. Fisk (lutfisk ofta) med vit sås eller lingonss.

2. Kött, fläsk, korv, pepparrot och bruna bär

3. Kalostek och potatis med morötter
och lingonss.

4. Fruktsoppa

5. Fruitingarna.

Till vatten dricks hembyggt
maltdeicka.

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVTrollkullarig kvinna.

Jakoppa - Mia i Tide hem kunde trolle. Hon
to allt "sanne" för Samuella - Hanna, o för
andra små to hem. När bröden gick
förbi i vallgata, så va hem ute o
kände på den o läste nånting o
va hem gäse. Hennes gubbe sa: "Vi ha
mjölk, så vi kan löja oss i en."

14

"Stulet ä' bebrudet."

Körkönsda - Jonas i Tide han hade undantag
hos sin dotter. It' han hade en piga som
inte va redit ärlig. Så en gång to han
en kanna för Jonas ä' Johanna, då va hans
dotter, han to igång den uti pigan. Sen
kannan hade han sen i alla dar.

När det var vänting på tole, så be-
tode han ä' sin flin, väl komna va
spika eller väl då inte ville bli
svår ä' så.

Präst, som studerat i Wittenberg.

Här va en gång en präst i Jülicher, som di
nu både studerat i Wittenberg. Han va
här, när di stal kyrksilvret i Jülicher
kyrka. Så var han på predikstolen
en söndag: "Ja kunde jag ut tjuren i da,
men jag har inte rätt te'at. Men vi
ska få se'at på hans släkt."

En gång va där några pojkar, som skulle
skoja på prästen. En sa: "Om du skulle
lite begrava sig. Så gick di dit om du
var skulle begravas. Så frågade di om
prästen kunde säga om den döde ha-
de kommit till himlen eller hel-
vetet. Prästen ble så orolig i knätag,
men han kunde inte säga, var han
va. Så skratta di åt han. "Ja," ropade
(fnb.)

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

(forts.)
prästen, "jäst nu ser ja honom komma
till beudet!" När då den öppnades
bestäm, sig då att den han låg
där va död

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18

Fyndig gemma

Sala - Måttan i Tide kom va så gla va a°
dansen. Så skulle kom på sin som
bröllop, men kom hade ingen rita stum-
por, som di skulle ha. Så logade kom
till lite "rituen" (färitning or spinn) a°
gick bakom en bakke a° målade
benen rita, a° sen dansade kom be-
la natten.

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

Spökenier

På Kallväs slätt så fort man kom-
mer över ännu mellan Tide å Kall-
väs, där brukte vagnsmän va å
däusa, å där sa de, att där spö-
kede. Så sprang barnen emål
eld i halsen, sa de.

Småland
Konga h. d.
Lunders n. n.
Uppst. 1935

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

Trolleu i Byggaberget. (Vide)

I Byggaberget där va där troll, sa di. En gång när di skulle bygga hos Bagga-Andreas i Baggaraw, fick di sa lite vört. Lagen visste, var där kom. Så kom Bagga-Andreas in i sa: "Nu står Byggaberget i gison löga" Så va där en liten gammal, som skrek: "Å bevaras väl, di brinner alla minas barn upp!" Så va ing- en, som hade sett henne förut. När di fick se na, sto han må en stor fin mässingshittel i höll under i to vört. Nu sprang han till Byggaberget, men hittade den blev kvar i gå- den, i den vände di ofta i kolode nu, har den kommit dit.

Krämarhallen.

Vid vägen mellan Vide å Vedemila ligger
en stor sten, som de kallar "Krämarhal-
len". En lödagskväll kom en kalle från
de vägen, å när han gick se stenen, trod-
de han, att där va ett hus å gick fram
för å få örenatta där. Så gick han se,
att där va en sten, men han so
konter se den för vatten. Lite senare
kom en annan kalle och slog sig ner
vid en annan sida av stenen, men
han så inte den andre. Så va en lö-
dagskväll. Men när de ringde in i
Gudens kyrka på söndon, då träffa-
des de, för Krämarhallen vände
sig nu gång kyrkklockorna ringde.

Jungfrukullarna.

Lär Vides ängar går ner till Vedamåli göl,
ligger våra kullar, som de kallar för
"Jungfrukullarna". Så va en gång en slät-
tergubbe, som kom till ängen, o lär
hade han se en vacker, fjärbekig jung-
fru, som satt på en kulle o blicka-
de sig. Vår gubben skulle gå närmare
o titta på'na, så for han ner i
gölen.

Görmosterlig fisk.

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23

Så va en fiskare som va i Vedamåla
göl å fiskade. Så fick han ett sånt
napp så han råkade dra upp. Han
han var dög å slät, fick han fisken
så långt upp så han kunde se ög-
nen, å de va så stora som ögnet på
en ock. När fiskaren skulle dra vidare,
fick han se en liten gubbe som stod
vid jungfrubakarna å sa: "Låt
bli Tugrid! Låt bli Tugrid!" Så släppte
fiskaren va han hade å sprang hem.

Drakskatt.

I Tide Storsjö är ett skäiv som di kallar
Tämskäivet. Där va då många som hade
sett en drake, som roade på en
skatt. Bland andra va då en, som beta-
de Karl Häger som hade sett draken. Så
va han å brov hans å berättade för
en sijn. Så fick han se ett gyllene skrin
med breda beslag. Så ropade han på
sin brov, att han skulle hjälpa honom
å bära där skrinet. Men brov hans
sagade inte. Så gick Karl Häger å
letade reda på honom, men när
di ser kom till Tämskäivet, så let-
tade di inget skrin.

Drabskatt.

Bockaballar här som i Vide Västergårds
agor va för ett litet berg å många st-
ra röse. Där hade de sitt diokar. Å de
va ljusa om mättna ibland. En söndag
förmidlog, när de äldre va i byrkan, så
va en kopers svärbarn där å lekte å
då så de en kopers byvelopän. Å en
liten flicka to en spinn om arenen.

Sen gick barnen hem. När flickans mor
kom hem, hade hon sina sigelvingar
å sin psalmbok på bordet, å där hade
flickan byvelopänat. När de nu såg
efter, så var där en silversäule i
stället för byvelopänat.

4658

Trollkunnig kvinna.

Kamma på Uddabruken hon kunde trolla, sa
di. En gång när Nygrenskan kom in till
henne, satt hon å dagg å slet i söla-
bankar, som hon hade satt opp, å
så fick hon sin mjölk. Men grannar-
na di fick ingen mjölk, här di
bor sej åt med sina bråk.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

4658

Sjömansvård.

Min svärfar kom va å å kolade å han
hade valt å en hel vecka. Så kom där
ett gaut fruntimmer te handla å
ville ställa sig väl in å som. Men de
skatte henne (körde bort). Så såg de att
hon såg ut som en fyrvärdst där bak.
Så berättade Petter Johansson själv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

Likkistor.

Likkistor beställde di löngr i färrig. Si
tog mätt på di sjuke, löngr iinnom di var
dön, för a' få kistan färdig.

Nikolaus i Tjüngö, hon va född 1809, han
hade sin kista i 20 år, a' den passade
han vant a', för a' se, om den passade.
På en auktion sålde di en likkista, som
di inte behövt på stället, i den köpte
Gustav Rohus. Han har den än, tiosig.

4658

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

Varod.

Gustav Thorsen i Söngjö han va svickare
o' gjorde likkistor. Ibland kunde han
höra, han då svälde o' begynde in-
ne i hans verkstad, o' då visste han
att då snart skulle komma några o'
beställa en likkiste. Å då då
slog aldrig fel, då pistol han be-
stämt.